

Η σχέση των Κρητών Κρυπτοχριστιανών με την Εκκλησία

[/ Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: www.pemptousia.gr/?p=82790]

Μερικοί υποστηρίζουν ότι σ' αυτήν την απόφαση τους παρεκίνησε και ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων, όταν ο Μιχαήλ Κουρμούλης πήγε στα Ιεροσόλυμα για να προσκυνήσει τους Αγίους Τόπους και να παρακολουθήσει τις ιερουργίες του Παναγίου Τάφου. Όποια και αν είναι η αρχή της ενέργειας αυτής των Κουρμούληδων, το εξακριβωμένο είναι ότι ο τότε Μητροπολίτης Κρήτης πρόλαβε τη συμφορά πού περίμενε όχι μόνο τις οικογένειες των Κουρμούληδων αλλά και όλους τους χριστιανούς, τους οποίους ίσως να εξαφάνιζε ο φανατισμός των Τούρκων, πού ήταν φυσικό να επακολουθήσει μετά την αποκάλυψη των Κουρμούληδων. Το ξεφανέρωμά τους και τη μαρτυρική τους ομολογία θα ζητούσαν να την ταπεινώσουν και να την πνίξουν στο αίμα. Αλλά και από το πείσμα ακόμα, γιατί επί τόσα χρόνια μία τέτοια μεγάλη χριστιανική φυλή θα εξαπατούσε τη θρησκεία τους ήταν φυσικό να αφηνιάσουν, ανεξάρτητα από το εάν δεν καταλάβαιναν μήτε αισθάνονταν τη νέα τους ατελή θρησκεία αλλά περιορίζονταν στους απλούς τύπους της, χωρίς να καταλαβαίνουν τί κάνουν αφού δεν ήξεραν μήτε τη γλώσσα των μικρών παραφθαρμένων προσευχών πού τους είχαν μάθει με δυσκολία οι χοτζάδες τους.

Ο Μητροπολίτης όταν έμαθε πώς έρχονται οι Κουρμούληδες με το σκοπό να υποστούν το μαρτυρικό θάνατο έσπευσε να στείλει το Διάκο του προς το δρόμο της Μεσσαράς για να τους προλάβει. Πραγματικά τους πρόλαβε κι άμα μπήκαν μέσα στο Μεγάλο Κάστρο κι ενύχτωσε με προφύλαξη κατά την παραγγελία του Μητροπολίτη πήγαν όλοι τους στη Μητρόπολη. Ο στενοχωρημένος Ιεράρχης τους είπε τότε:

«Τ' ό,τι σκέπτεσθε να κάμετε όχι μόνο δεν θα σας εξασφαλίσει την ουράνια βασιλεία, αλλά και θα σας φέρει και το ανάθεμα όλων των χριστιανών πού θα υποστούν τα μαρτύρια εξ αιτίας σας και την κόλαση, γιατί δεν έχετε τη δύναμη να υφίστασθε τη δοκιμασία για την οποίαν -ο προστάτης Θεός- σας έκρινε αξίους μέχρις στιγμής καθ' ην θα σημάνει η ώρα της αναστάσεως του Γένους. Η ώρα αυτή πλησιάζει και αντί να προβαίνετε σε άστοχες και τρελλές θυσίες ετοιμασθείτε διά να προσφέρετε τη ζωή σας για τη πίστη και το έθνος μας. Αν εγκαρτερήσετε σας περιμένει ο φωτοστέφανος, αν όχι, θα φέρετε τον όλεθρο και την αναστάτωση όλης της Κρήτης». Οι θερμοί λόγοι του Μητροπολίτη και η προαγγελία των μεγάλων γεγονότων, τα οποία ο ιεράρχης διαισθανόταν - διαίσθηση πού έγινε πολύ γρήγορα πραγματικότητα με τη μύησή τους στη Φιλική Εταιρία- τούς έπεισε για το άστοχο, αλλά και ολέθριο διάβημά τους. Και γύρισαν πίσω στα χωριά τους για να συνεχίσουν το προστατευτικό τους έργο.

Οι προφητικοί λόγοι του Μητροπολίτου Κρήτης Γερασίμου Παρδάλη -ίσως να μην ήταν προφητεία, αλλά μνημένος όπως ήταν να τους προκατηχούσε- έκαμαν τον

αρχηγό τους Μιχαήλ να σκεφθεί πώς θα κατόρθωνε αποτελεσματικότερα να προοργανώσει μια γενική κρητική ενέργεια.

Η αμελέτητη αν και τόσο ηρωική επανάσταση του Δασκαλογιάννη, πού ήθελε να βοηθήσει ο πατέρας του αλλά δεν πρόλαβε, ήταν διακαώς μες στη σκέψη του, γιατί σπαρταρούσε μέσα στις παιδικές του αναμνήσεις πού πάντα διατηρούν δυνατότερους χρωματισμούς.

Το ότι δεν κατορθώθηκε τότε μπορούσε τώρα με μια μελετημένη ενέργεια να κατορθωθεί αλλά δεν έπρεπε να ζητήσουν μήτε να στηριχθούν σ' εξωτερική βοήθεια όπως τότε. Έπρεπε να υπολογίσουν και να αναμετρήσουν τις δικές τους δυνάμεις κι αν τις εύρισκαν ν' αρχίσουν τον αγώνα και να τον κρατήσουν.

Ο Μιχαήλ Κουρμούλης ήταν ο μόνος πού ε γνώριζε τόσο καλά τόσο τον αριθμό των ηρωικών χαινήδων όσο και τον αριθμό των κρυπτοχριστιανών πού θα ένωναν τη δύναμή τους μαζί τους.

Ως τότε, παραμονές του 1820, καμιά προεργασία δεν είχε γίνει για το μελλούμενο αγώνα πάνω στην Κρήτη, για εκείνο και το ότι διαδραματίστηκε αργότερα ήταν πραγματικό θαύμα.

Σε βιβλίο του ο Ναύαρχος Π. Ρεδιάδης -ο οποίος μπορεί να γίνει περισσότερο πιστευτός ως μή Κρητικός- γράφει για τα προεπαναστατικά εκείνα χρόνια τί επικρατούσε στην Κρήτη.

«... Εις την Κρήτην όμως, ένθα η τυραννία είχε υπερβεί πάν άνθρωπινον δριον και ένθα η βία έφθανεν ανενόχλητος μέχρι και της συζυγικής παστάδος, κανείς εκ των αποστόλων της ελληνικής ιδέας δεν ετόλμα να προσεγγίσει, εκτός ελαχίστων ιδίως εις τα Σφακιά, του ιερέως Δαμασκηνού, τον Νικολάου Βαρελτζόγλου ή Καρατσή, του καθηγητού Βαρνάβα Πάγκαλου, αμφοτέρων κρητικής καταγωγής, και τινών άλλων Κρητών εκτός της Κρήτης διαβιούντων, μεμυημένων εις το Εθνικόν Κήρυγμα, κρυφά ή από διαφόρους προφάσεις καταφθανάντων στην Κρήτη.

Πάντες ούτοι ενήργουν μετά εξαιρετικής προφυλάξεως, διότι ε γνώριζον ου μόνον τον ίδιον άμεσον κίνδυνον, αλλά και εκείνον εις ον άνευ οιασδήποτε ελπίδος βοηθείας εξέθεταν τον κρητικόν λαόν.

Οι Τούρκοι εξάλλου επιδιώκοντες αφ' ενός να συντρίψουν ηθικώς τους χριστιανούς προ επαπειλούμενης τυχόν μεταδόσεως της επαναστάσεως, ήτις εσόβει ήδη εν Αγία Λαύρα και Μάνη, αφ' ετέρου δε να επιτύχουν ευκαιρίαν λεηλασίας των χριστιανικών περιουσιών, ήρχισαν ήδη τρομοκρατούντες τους εντελώς άοπλους χριστιανούς, ιδίως των πεδινών περιοχών, εξεγειρομένων οσημέραι του φανατισμού και της αγριότητάς τους. Η θέσις των χριστιανών καθίστατο καθ'

εκάστην δυσχερεστέρα. Διότι εν αντιθέσει προς την λοιπήν Ελλάδα, ένθα η τουρκική ισχύς ήτο τότε μειωμένη, εν Κρήτη οι Τούρκοι ήταν ισχυρότατοι, διαθέτοντες ένεκα της σπουδαίας γεωργικής θέσεως και της ευφορίας της νήσου, ισχυράς στρατιωτικής δυνάμεις ερειδομένας επί των μεγάλων φρουρίων της νήσου, ως επίσης και άφθονον αριθμόν τουρκοκρητών και μάλιστα γενιτσάρων καταφοβιζόντων με την αγρίαν δύναμην των ού μόνον τους χριστιανούς Κρήτας αλλά και τους γείτονας των Αιγαιοπελαγίτας και Πελοποννησίους. Την τοιαύτην οσημέραι ογκουμένην απειλήν διαβλέποντες οι προεστώτες, πεπειραμένοι και προβλεπτικοί Κρήτες ενόμισαν επιβαλλόμενην την λήψιν μέτρων αμύνης εναντίον της απειλής ταύτης της πλήρους έξολοθρεύσεως των χριστιανών».

Τέτοια ήταν η ψυχική ατμόσφαιρα των Κρητικών στα προεπαναστατικά εκείνα χρόνια και ο Κουρμούλης περισσότερο από κάθε άλλο την αντιλαμβάνονταν. Η πατριωτική του διαίσθηση του έδειχνε κατακάθαρα τα μελλούμενα να συμβούν και τον έκανε να ζητά λίγο φως μέσ στο σκοτάδι, πού επικρατούσε τότε.

Η ψυχή του στην προσπάθεια αυτή ευρέθηκε έτοιμη να δεχθεί τη μύηση στη Φιλική Εταιρεία. Σύμφωνα με τον Ιωάννη Μουρέλλο στο έργο του «Ιστορία της Κρήτης» ο Κουρμούλης έμυήθη από τον κρητικής καταγωγής καθηγητή Βαρνάβα Πάγκαλο από την Χίο, ο οποίος έμυησε και τον Ρενιέρη, τον Κουβαρίτη, τον Γερακάκη και δύο άλλους ακόμη δυνατούς παράγοντες προ του Δεκεμβρίου του 1820. Το ξεφανέρωμα των Κουρμούληδων ως χριστιανών έγινε στις 10 Μαΐου του 1821, και η προσφορά τους στον αγώνα των Κρητών εναντίον των Τούρκων ήταν ανεκτίμητη.

Ο Κριτοβουλίδης αναφέρει τον ιεροδιάκονο Καλλονά ως τον πρώτο που έμυησε τον Κουρμούλη στη Φιλική Εταιρεία. Ο Καλλονάς φαίνεται να ήταν εκείνος πού απέτυχε στην προσπάθειά του να πείσει τους Κουρμούληδες να προβούν στη θανατερή ομολογία της πίστης τους προς τον Πασά.

Από τότε εγνώριζε, ότι οι Κουρμούληδες είχαν πρόθυμη εθνική συνείδηση για να δεχθεί το βάπτισμα στις «περί ελληνικής αναστάσεως ελπίδες».

Ο Ψιλάκης αναφέρει ότι ο μύησας τους Κουρμούληδες δεν ήταν ο Καλλονάς, αλλ' ο Μητροπολίτης Κρήτης Γεράσιμος Παρδάλης.

Αν παραδεχτούμε την εκδοχή αυτή, τότε μπορούμε να παραδεχτούμε ότι και όταν ακόμη απέτρεπε τους Κουρμούληδες από την πρόωρη ομολογία της πίστεως τους, φαίνεται να ήταν ο ίδιος μνημένος, αλλ' επιφυλάχθηκε αργότερα να μιλήσει στον αρχηγό των Κουρμούληδων Μιχαήλ.

πηγή: Εμμανουήλ Σαβοϊδάκη - Συνταξιούχου Εκπαιδευτικού, § Κρήτες Κρυπτοχριστιανοί στα χρόνια της τουρκικής σκλαβιάς, «Αγκυρα Ελπίδος»

Διμηνιαίο Ορθόδοξο Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Ιεραπότνης και Σητείας,
περίοδος Β', Τεύχος 63, Ιούλιος - Αύγουστος 2011